

z njegovimi umotvori, a govoriti v takšnem tónu o Preširnu človeku, kakor se je storilo v „Kresu“, ne služi v čast ni pisatelju, ni narodu. To je iskrena in gotovo ponižna želja — hčere Preširnovce.

Ernestina Jelovškova.

Redki spisi.

Vsacemu izobraženemu Slovénu mora biti znano, koliko zaslužen je Pavel Josip Šafařik o našem narodu; liki pridna bučela je zbiral snovi o knjigah in knjižnikih slovenskih, da mu je bilo napósled moči sestaviti kritično književno zgodovino, ki je dan danes jedini krepki temelj vsem natančnejšim raziskavanjem o tem prevažnem predmetu. Nevehli venec in večjo slavo si zasluži, kdor nam s korenitimi dodatki podpólni ter na čisti slovenski jezik preloži ta z nemškim jezikom pisan umotvor, nego-li da nam zverži vrhan oprtnjak spakudranih in skrpanih nestvorov, ki služe le v nečast in poroganje naše književnosti. Šafařik se je trudil z južnoslovanskimi slovstvi, ker takšen posel mu je najbolj prijal, če tudi je bil brez vsakeršnih pomagál; zatorej je bila možu pot zaprečena z neopisnimi težkočami. Cesta ni še danes uglajena po tej pustinji, kam li v óno dobo, kadar niso imevali narodnih učilišč; knjižnice so bile zeló oskóдне, o starejših rokopisnih slovanskih spomenikih vedelo se je malo, kje se hrane; zlasti mej južnimi Slovani je bila preredkim učenjakom briga za prosveto svoje domovine. Sam Šafařik je mogel in smel lotiti se opisávanja južno-slovanskih književnostij, da se je nadejal obilne podpore od večjih ter neveščih privržencev izhodne in zahodne cerkve. Najznamenitejša vira, iz katerih je zajemal vesti literarni zgodovini slovenski, bila sta Matija Čop in Jarnej Kopitar. Čop mu pošlje v juniji 1831. l. v Novi-Sad obširen opis, katerega je Kopitar popravil ter umnožil, in Čop mu je še potem priobčeval književne prinose, za katere je stoprav pozneje doznal. Prof. Levec piše o tem v dunajskem „Zvonu“ 1879. l. na 226. strani: „Rokopis vrnil je Šafařik Čopu; po njega smrti prišel je v roke Kastelcu, pozneje E. H. Costi, kateri ga je tudi v poročilih kranjskega zgodovinskega društva na tanko opisal. Ko je bil l. 1875. Costa umrl, bila je pač dolžnost prvega našega literarnega zavoda kupiti ne samo ta rokopis

Čopov, nego vso knjižnico Costino, ki je bila, kar se tiče slovenskih knjig, gotovo najbogatejša in najpopolnejša zbirka na vsem Slovenskem, tedaj neizmerno dragocen vir in pripomoček bodočemu spisovatelju literarne zgodovine naše . . . Ruska vlada kupila je Costino knjižnico in z njo vred je romal Čopov rokopis v peterburško vseučiliško biblijoteko.“ Na takšen žalosten ter neoprostiv način pogubljuje in razsipajo se celo v novejšem času zanimljivi literarni podatki!

1833. leta ostavi Šafařík Novi Sad, da se ustanovi v Prazi. Do te dobe je spisal zgodovino o južno-slovanskih književnostih, vendar se ni osmelil dati jo med ljudi; od leta do leta je odlagal: presvesten mož je bil, da bi objavljaj delo, katera so se mu zdela nedostatna. Ostali so za tega delj ti imenitni umotvori v rokopisih, dokler se niso stoprav po njega smrti začeli dajati na svetlo z Jirečkovim trudom. Prvi vezek slove: „Paul Jos. Šafařík's Geschichte der südslavischen Literatur. Aus dessen handschriftlichem Nachlasse herausgegeben von Josef Jireček. I. Slovenisches und glagolitisches Schriftthum. Prag 1864. Verlag von Friedrich Tempsky.“ Izdatelj nam pripoveduje vse to v predgovoru in pravi dalje: „Do 1830. l. se nahaja v tej knjigi obilo dragocenostij; baš ta doba bila bi danes najtežja, da jo hoče kdo opisati brez vsakeršne pomoči; od tega leta do zdaj je mnogo laže zbrati gradivo, in realnega gimnazija taborskega ravnatelj V. Krížek je natisnil 1860. l. v XXXIV. vezki novín, zvanih: „Časopis Musea Království Českého“, na 366. str. in d. kratek pregled o razvitji slovenske književnosti od 1830. l. dalje.“

Ako tudi imenuje Šafařík še 1833. leta razglašene slovenske knjige ter navaja celó posamične pesni, ki so bile objavljene v raznih novínah: „Carinthia“, „Illyrisches Blatt“, „Laibacher Wochenblatt“ itd., vendar ne nahajam v njega biblijografiji nekaterih spisov, danih na svetlo že pred 1833. letom, katerih ništa znala Šafaříkova podpornika. Izkrajnji čas je oteti vse te bisere, da se ne poizgubé brez sleda z obzora, dasi bi bilo koristno točno pretresti našo književnost vsaj do javljenja „Novic“. V ta namen so jako važni imeniki večjih biblijotek: tu je zabeležen vsak najmanjši uvrščen spis. Znaten izkaz o takšni osebni zbirki je: „Knjižnica Gajeva. Ogled biblijografskih studija; spisao i na sviet izdao Velimir Gaj. Zagreb, 1875.“ V uvodu je čitati: „godine 1826. Ljudevit, moj roditelj . . . bješe započeo grošići in novčići . . . kupovati starih knjižica hrvatskih i drugih, te od onda udilj s neumornom marljivošću sabiraše sbirčicu, u početku možda niti nesluteć, kolikim će mu

rodom mladjan trud uroditi, kako li će mu ova sbirčica, za nekoliko godina tisućami riedkih i jedinih komada obogaćena i ponarasla sbirka, po narodni preporodjaj biti znamenita i zamašita, upravo uman zame-tak i poviestna klica njegova.“ To drago knjižnico so 1874. leta veščaki cenili okroglim čislom na 40.000 gold.; jasno je zatorej, da mora biti ogromna in da sedržava mnogo literarnih zakladov. Čul sem, da je zdaj svojina hrvatskega vseučilišča.

Razven Dalmatinove „Biblie“ s 1584. l., Trubarjeve „hifne po-ftille“ s 1595. l. in drugih že znanih bukev hrani Gajeve biblijoteka tudi več knjig in knjižic v ogersko-slovenskem narečji, o katerih izpre-govôri ozbiljno besedo, komur so dostopne in kdor se čuti podpolno spo-sobnega za jednaka točna raziskavanja; kajti meni ni moči doznati iz golih vzlasti starejših zaglavij, čegave so in s kakšnim jezikom so pisane.

Poglavitno namerjenje tem vrsticam je seznaniti naše izobraženo občinstvo z nekaterimi izginulimi spisi in dodati te redkosti Šafařikovi zgodovini, da dopolnjavamo takó nedostatnosti. Najpred mi je omeniti sestavka, navedenega na 129. strani Gaj. knj.:

1. Kratko popisanje shivljenja svelizhaniga Ozheťa Leonarda od Porto Mauritio. V Ljubljani. (S. a.) 8. G. II. 1.*) [brez letnice]. — „Novice“ 1853. l. razglašujo poznejše izdanje: „Šveti krishev pot od svelizhaniga patra Leon. is Portu Maurizio is ojtnejšhiga ordna fv. Franz., sloshen v lafhkim jesiku, in fv. mafha s drugimi molitvami. Zheterti popravljeni natic. V Ljubljani, 1853.“ Imenovana knjižica je lahko mlajšega rodú, vender bi bilo treba ustanoviti jej leto in morebiti tudi pisatelja.

2. Nasnaine. (Književna riedkost na kranjskom narječju.) (S. l. & a.)
4. Miraculum in coelis visum anno 1809. die 17. Jul. adj. im. F. VI. 2. (na 89. str.).

3. 500 slovénskih pregovorov. Dodade Ilirskimu Listu Ljubljanskih noviz 17 d. Šushza 1832. S. 4. H. I. 2. (na 90. str.) — Znane so seveda že Slovenom te prislovice ter „Novice“ 1846. l. na 168. str. pripovedujo, da bodo natisnile vseh 500 „kranjskih“ prego-vorov, ki jih je nabral in dal med ljudi dr. Jakob Zupan 1832. l. v novinah „Illyrisches Blatt“; in res so objavile 1848. l. v abecednem redu prvih 80 ali 90, a potem do 1858. l. nisem uže našel nobenega znamenja o nadaljevanji; novejših letnikov nimam baš zdaj blizu sebe.)*

*) Ta pismena in čisla naznačujo postavce, police ter vrste, v katerih moreš najti vsak spis v G. knj.

*) Cf. Marnov Jezičnik.

Ured.

4. Prenner J. Dobru opomineine na bounike. Prestavlenu na slovenski govor od eniga slovenskiga Fajmeshtra. V Zellu, 1787. 12. E. I. 1. (na 90. str.) — Podobne knjige se spomina Šafařik na 142. str.: „Niklav Küzmic's Gebetbuch für Kranke, für katholische Winden in Ungarn, gedruckt um 1780“.

5. Shmid K. Nedolžnost preganjana in poveličana. Na svetlobo dal J. Burger. V Ljubljani, 1832. 8. E. I. 1. v metelčici (na 90. str.)

6. Canisius P. Catechismus. V Lublani, 1760. 12. E. I. 1. (na 123. str.) —

Šafařik govori na 117. strani: „Catechismus, tu je bukvice tiga isprafhovanja is pet shtukov kerfhanfkiga navuka ... Petra Canisiufa ... etizh (petizh oder tretizh, die ersten Buchstaben abgerissen) v' druk dane inu pobulfhane itd. V Lublani, Eger 1770. 12°. 198 S.“ — Gajeva knjižnica nam na 123. strani izjasnuje to na tanko: „Canisius P. Catechismus. Petizh v' druk dane. V Lublani 1770. 12. E. I. 1.“

7. Evangelia, inu branie na nedele inu prasnike, is Latinškiga na Krainski jesik svestu, inu skerbnu preloshene (S. l.). 1758, 8. E. I. 1. (na 125. str.).

8. Listi inu evangelji. V Lublani. 1820. 8. E. I. 1 (na 129. str.)

9. Švete postne evangelia. Sdaj Novizh popravlene. V Lublani. 1794. 8. E. I. 1. (na 135. str.).

Šafařik ne zna teh treh (7. 8. in 9.) izdanih, akoprem navaja obilo prejšnjih in poznejših evangelij.

10. Regelza ali kratko podvuzhenje S. Pokore sa Brate ino Sestre tretiga Ordna S. Franzhishka Is lashkiga ino nemshkiga v' krajnsko pretauleno. V Karlovzu 1828. 8. E. I. 2. (na 134. str.).

11. Lubesn Joshefa II. pruti svojemu blishnemu (in druge pesmi). Mit deutscher Uebersetzung von J. N. Graf v. Edling. V Lublani. 1779—80. 8. Slovenice-germ. E. V. 2. (na 151. str.).

Vrhu teh redkostij čuva Gajeva biblijoteka med mnogimi „codices manuscripti“ različne vsebine tudi pričujoče rokopise:

1. Khiszl Hannss Kriegsraht Den fursichtigen Ersamen vnd Weisen herrn Richter vnd Rath der Statt Marehburg. Meinen sonders lieben freund vnd Nachborn. Konoúiz 1581. (Handscreiben.) Cod. chart. Fol. Autogr. Ined. H. h. (na 192. str.).

2. Kopitar B. Ptri. F. M. Appendinio. Viennae 1817. (*Literae de recensione libelli Appendinii de Antiquitate, quae est in Dobrovii slovanica, de lexico puro & completo dialecti illyricae pro orthodoxis illyriis etc.*) Cod. chart. 8. Autogr. Lat. Ined. H. h. (na 192. str.).

3. Kopitar B. Ptri. Francisco-Mariae Appendinio. Vindobonnae, 1823. (*Literae de litteratura Slavica, de maecenatibus, de Vukii Serbske pjesme, non minus de 50 popjevke Appendinii, de editione Osmannidis, denique de Vukii orthographia Serbiana etc.*) Cod. chart. 4. Autogr. Lat. Ined. H. h. (na 192. str.).

4. „Slomshek. Hudo vreme.“ Cod. chart. e temp. rec. 8. Carm. Slov. Autogr. Ined. H. III. 2. (na 206. str.). L. Žvab.

Slovenski glasnik.

Miklošičeva sedemdesetletnica. Slovenski narod se pripravlja dostojno praznovati 70. god največjega svojih zdaj živih sinov, gospoda c. kr. dvornega svetovalca in vseučiliškega profesorja Fr. viteza Miklošiča, čigar vseobsežni učenosti, neumorni književni delavnosti in znanstvenim pridobitvam na polji primerjajočega in slovanskega jezikoslovja se hvaležno klanja vsa učena Evropa, ves omikani svet. Oficijalne slavnosti se bodo vršile sicer še le na 70. rojstveni dan 20. novembra t. l. na Dunaji, ko občeljubljenemu in čislanemu jubilantu profesorski zbori dunajskega vseučilišča pokloné njemu na čast in slavo kovano zlato medalijo, slovanska društva dunajska pa mu izročé krasen album s fotografijami vseh Miklošičevih učencev in sploh znanih slavistov. Slovenski rodoljubi pa priredé že 2. septembra t. l. v Ljutomeru, v čigar okolici je bil porojen Miklošič, velikansko narodno slavnost, katere se vrhu mnogobrojnega naroda udeležé tudi deputacije raznih društev slovenskih in tudi posamični zastopniki in učenjaki drugih narodov slovanskih. Da bode pa vsak omikani Slovenec, tudi če ni jezikoslovec, mogel ocenjevati neizmerne zasluge Miklošičeve, izda Matica Slovenska v svojem letošnjem letopisu občiren životopis Miklošičev z lepo izdelano podobo in z natančnim spiskom njegovih mnogobrojnih knjig in po raznih časopisih in zbornikih raztresenih znanstvenih razprav, druženi s splošno oceno znanstvenega delovanja Miklošičevega. O tej priliki je priobčil g. M. Murko v „Slovenskem Narodu“ (od 179. do 188. št.) času jako primerno, točno in lepo pisano razpravo, v kateri g. pisatelj dokazuje, da Miklošičeve, na jezikoslovne študije oprte znanstvene teorije nikakor niso neprijateljski naperjene proti narodu hrvaškemu, kakor to trdijo nekateri Starčevičevci. Sam zagrebški „Vienac“ pravi o Murkovem članku, da je pisan „ozbiljno in trizno“.